

Ovplyvňuje ISDS suverenitu SR?

Nie. Vyvážené medzinárodné investičné dohody nebránia štátom v zmene legislatívy, pokiaľ zmena nie je diskriminačná alebo svojvoľná. Regulačné právomoci SR sú teda zachované. Navyše, ak by sa aj v arbitráži preukázalo porušenie medzinárodnej investičnej dohody prijatím spornej legislatívy, arbitrážne tribunály nemôžu štátom v rozsudku prikázať zmenu legislatívy, môžu iba nariadiť zaplatenie kompenzácie v prípade preukázania porušenia medzinárodnej investičnej dohody.

Ako hodnotí MF SR investičnú kapitolu v CETA?

MF SR hodnotí dojednaný text investičnej kapitoly v CETA pozitívne, vzhľadom na jej vyvážený obsah, ktorý predstavuje značný posun smerom k moderným investičným štandardom. Hlavné výsledky CETA sú uvedené v dokumente [Factsheet: CETA and investor-to-state dispute settlement \(ISDS\)](#), ktorý vydala Európska komisia.

Ako hodnotí MF SR investičnú kapitolu v TTIP?

Texty investičnej kapitoly ešte nie sú k dispozícii, preto nie je možné ich posúdiť. V každom prípade MF SR bude požadovať od Európskej komisie dojednanie obdobne vyváženej dohody akou je CETA. Konkrétne vo vzťahu k TTIP je potrebné si uvedomiť, že SR už s USA má uzavretú BID z 22. 10. 1991¹. Preto SR už teraz môže byť kedykoľvek žalovaná americkým investorom pred arbitrážnym tribunálom, dôkazom čoho je žaloba od spoločnosti EuroGas Inc. a Belmont Resources Inc. na základe BID medzi SR a USA a BID medzi SR a Kanadou. Navyše existujúca BID s USA je postavená na tzv. zlatých štandardoch ochrany investora so zameraním sa na vysokú ochranu investora. Pre SR je TTIP jedinečná šanca, ako nahradiť nevýhodnú BID medzi SR a USA, keďže EU ako celok je silnejší negociačný partner pre USA než samotná SR.

¹ Vstup do platnosti od 19. 12. 1992.

Štatistiky SR v medzinárodných investičných arbitrážach

K dnešnému dňu je ukončených deväť medzinárodných investičných arbitráží, v ktorých SR ani raz neprehrala, s nasledujúcou štatistikou: SR vyhrala päť investičných arbitráží v jurisdikčnej fáze (Austrian Airlines, HICEE, Alps Finance and Trade, Achmea II, Euram Bank), jednu arbitráž v meritórnej fáze (J. Oostergetel a T. Laurentius), jednu arbitráž zastavil samotný tribunál (Branimír Menšík), jedna arbitráž sa skončila zmierom s nulovou náhradou škody (SPP) a jedna arbitráž bola ukončená dohodou strán o zastavení arbitráže (US Steel). Spor Achmea I stále trvá – konečný arbitrážny rozsudok bol síce v neprospech SR, ale SR podala návrh na zrušenie tohto rozsudku a konanie o zrušení rozsudku stále trvá. Z vyššie uvedeného je zrejmé, že SR výborne obstála v doterajších medzinárodných investičných arbitrážach. Vo viacerých sporoch sa SR podarilo dosiahnuť aj náhradu jej celých, príp. čiastočných nákladov na zastupovanie v spore, čím dochádza k úplnej kompenzácii nákladov SR na jej obhajobu alebo k ich výraznému poklesu.

Slovník pojmov

„BID“ – bilaterálna investičná dohoda, medzinárodná investičná dohoda uzavretá medzi dvoma štátmi

„CETA“ – Comprehensive Economic and Trade Agreement, Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi EÚ a Kanadou

„ISDS“ – Investor to State Dispute Settlement, riešenie sporov medzi investorom a štátom

„TTIP“ – Transatlantic Trade and Investment Partnership, Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií medzi EÚ a USA

Kontakt:

V prípade akýchkoľvek ďalších otázok, obráťte sa prosím na: arbitration@mfsr.sk (Oddelenie tuzemských a medzinárodných právnych vzťahov MF SR).

INVESTOR – STATE DISPUTE SETTLEMENT

MEDZINÁRODNÉ INVESTIČNÉ ARBITRÁŽE

ČASTO KLADENÉ OTÁZKY

1 Čo je ISDS?

ISDS je mimosúdne riešenie sporov zahraničných investorov proti štátu pred arbitrážnym tribunálom. Právomoc arbitrážneho tribunálu je daná arbitrážnou doložkou v medzinárodných investičných dohodách, či už v (i) BIDs alebo (ii) v investičnej kapitole medzinárodných investičných dohôd, ktoré uzatvára EÚ s treťou krajinou.

BIDs, resp. investičné kapitoly v dohodách EU majú dve hlavné časti (i) podpora a ochrana investícií – tzv. investičné štandardy; tu je investorom poskytnutá najmä ochrana pred diskrimináciou, protiprávnym vyvlastnením, protiprávnym obmedzením prevodov príjmov z investície do zahraničia a (ii) ISDS, ktoré je prostriedkom na uplatnenie investičných štandardov v medzinárodnej investičnej arbitráži proti hostujúcejmu štátu.

2 Aký je postoj MF SR k ISDS?

MF SR konzistentne uvádza, že vyvážené medzinárodné investičné dohody s ISDS mechanizmom sú vhodným nástrojom na podporu prílevu a udržania priamych zahraničných investícií. Cieľom SR sú vyrovnané medzinárodné investičné dohody, ktoré na jednej strane zachovávajú regulačné právomoci štátu a na druhej strane primerane chránia zahraničného investora, vylučujú vznik špekulatívnych alebo paralelných² sporov a presadzujú udržateľný rozvoj investícií.

ISDS je potrebné vnímať ako dôležitý prvok medzinárodného práva, ktorý posilňuje rešpekt suverénnych štátov k dodržiavaniu záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva.

² Paralelné spory vznikajú, napr. ak zahraničný investor uplatňuje svoje nároky prostredníctvom ISDS a súčasne aj na miestnom súde.

3 Aké sú prínosy medzinárodných investičných dohôd pre SR?

(i) Prílev a udržanie priamych zahraničných investícií. Pri rozhodovaní o umiestnení svojej investície je pre zahraničných investorov jedným z kritérií výberu krajiny existencia mechanizmu vymáhania ich dotknutých práv, ktorý je zvyčajne obsiahnutý v medzinárodnej investičnej dohode s danou krajinou. Keďže SR je krajinou s otvorenou ekonomikou a vysokým počtom zahraničných investorov, uzatváranie medzinárodných investičných dohôd s ISDS je pre SR dôležité z hľadiska hospodárskeho rozvoja.

(ii) Ochrana slovenských investorov v zahraničí. Slovenskí investori v zahraničí sa môžu stretnúť s rôznymi problémami, ktoré sa z rôznych dôvodov nedajú vždy vyriešiť na miestnom súde (vyvlastnenie bez kompenzácie, obmedzenie prevodu kapitálu, diskriminácia). ISDS preto poskytuje pre zahraničných investorov možnosť, aby o spore rozhodol nestranný a nezávislý tribunál.

ISDS je súčasťou každej BID, ktorú SR doteraz uzavrela.

4 Aké sú výhody ISDS pre štát ako žalovaného v medzinárodnej investičnej arbitráži?

(i) Transparentnosť. Po prijatí Pravidiel transparentnosti UNCITRAL v r. 2013³ budú medzinárodné investičné arbitráže vedené podľa arbitrážnych pravidiel UNCITRAL 2013⁴ ešte transparentnejšie ako slovenské súdne konania, nakoľko zverejňovať sa bude nielen rozsudok, ale aj väčšina podaní sporových strán. Zverejňovanie rozsudkov môže preventívne odradiť špekulatívnych investorov od toho, aby skúšali šťastie v medzinárodných investičných arbitrážach podaním špekulatívnych žalôb.

³ Pravidlá transparentnosti nadobudli účinnosť od 1. 4. 2014 a môžu sa aplikovať na arbitráže na základe BIDs uzavretých po tomto dátume. UNCITRAL však vypracoval multilaterálnu konvenciu za účelom rozšírenia aplikácie Pravidiel transparentnosti na ISDS na základe existujúcich BIDs uzavretých pred 1. 4. 2014.

⁴ Strany si môžu dohodnúť aplikáciu Pravidiel transparentnosti UNCITRAL aj na spory vedené podľa iných arbitrážnych pravidiel.

(ii) Voľba arbitra. V medzinárodnej investičnej arbitráži si každá sporová strana (t.j. aj štát) sama vymenuje svojho arbitra a následne si sporové strany dohodou vymenujú svojho predsedu. Výber arbitrov sa uskutočňuje najmä podľa ich kvalifikácie a skúseností v medzinárodnom práve. Túto výhodu výberu by obe sporové strany stratili, ak by sa obrátili na miestny súd. Navyše sudcovia nemajú veľkú skúsenosť s rozhodovaním sporov na základe medzinárodných investičných dohôd. Arbitri tiež musia byť nezávislí a nestranní a pri svojej činnosti sú viazaní medzinárodnými štandardmi (napr. pravidlá medzinárodnej advokátskej asociácie o konflikte záujmov v investičných arbitrážach).

5 Aké sú nevýhody ISDS pre štát ako žalovaného v medzinárodnej investičnej arbitráži?

(i) Vysoké náklady. Je pravda, že medzinárodné investičné arbitráže sú spojené s vysokými nákladmi najmä na právne zastúpenie. Táto skutočnosť však môže byť zmiernovaná priznaním časti trov konania strane, ktorá spor vyhrala (viď Štatistiky SR). Vysoké náklady právneho zastúpenia tiež súvisia s náročnosťou sporu, kde je štát ako suverén žalovaný za porušenie medzinárodných záväzkov. Avšak, ak by aj nebol zavedený systém ISDS, investori by mohli žalovať štát na miestnych súdoch, kde by tiež bolo potrebné zabezpečiť právne zastúpenie. Prítom v konaní pred slovenskými súdmi je možné priznať náhradu trov právneho zastúpenia len do výšky tarifnej odmeny stanovenej vyhláškou, pričom skutočné náklady právneho zastúpenia sú často niekoľkonásobne vyššie.

(ii) Nemožnosť odvolania. V prípade procesných pravidiel ICSID síce nie je možné odvolanie, je však možné za určitých okolností zrušenie rozsudku. V prípade arbitrážnych pravidiel UNCITRAL je možné podať návrh na zrušenie rozsudku v závislosti od právneho poriadku miesta arbitráže, ktoré si strany zvolili. Ďalej, CETA už počíta s možnosťou vytvorenia odvolacieho mechanizmu priamo pre medzinárodné investičné arbitráže.